

BUITEN

20^E JAARGANG N°. 45.

ZATERDAG 6 NOVEMBER 1926.

Foto C. Steenbergh.

IN EEMBRUGGE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

MEVROUW MARIANNE, DOOR M. C. V. ZEGGELEN (16)	BLZ. 530
EEMBRUGGE (GEÏLL.), DOOR T. PLUIM.	BLZ. 529, 532—535
ST.-HUBERTUSDAG (3 NOVEMBER) EN DE JACHT, DOOR J. D. H. VAN UDEN	BLZ. 534
UIT DEN BLOEITIJD VAN WORMER (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 535—536
UIT SIAM, HET LAND VAN DEN WITTEN OLIFANT (GEÏLL.), DOOR DR. H. VAN CAPPELLE.	BLZ. 536—539
VAN ROOFGAUW, DEN SLUWEN ULK, DOOR H. E. KUYLMAN (SLOT)	BLZ. 538
GEVEL VAN EEN HUIS AAN HET MAARLAND TE BRIELLE (ILLUSTRATIE)	BLZ. 540

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

MEVROUW MARIANNE

DOOR

16) M. C. VAN ZEGGELEN.

DAVID Hoogland had het adres van Annette gevonden. Een zijstraat van de Varkensmarkt, drukke en vuile buurt in de onmiddellijke nabijheid van de statige Prinsegracht, die hoewel gedeeltelijk gedempt en dus in schoonheid achteruit gegaan, toch nog altijd herinneringen oproep aan het deftige den Haag zooals het vroeger was, en terwijl hij langs de bloementjes liep, die op het gedempte gedeelte hun schaduw wierpen, keek hij op naar de rijke voorname stadshuizen met hun enorme deuren, hun hoge buitentrappen, hun sierlijke over den grond sleepende ijzeren kettingen, aan paaltjes gebonden, die de blauwe hardstenen stoepen beschermden. „Hier is het oude voorname den Haag!” zei hij in zich zelf. „Hier reden onze Overgrootmoeders in hun karossen naar de stad, hier vergaderden de hoogmogende heeren in hun tuinzalen . . . en hier”, hij glimlachte om den gedachten sprong, „hier liep Mariannetje aan mijn arm, als ik haar naar school bracht voor ik den trein naar Leiden haalde”. Om haar had hij in zijn studententijd dikwijls dezen weg genomen naar het station hoewel het een omweg was, om haar liep hij hier nu weer! Om Marianne! Welk antwoord zou hij haar straks kunnen brengen? In alle geval moest het geruststellend zijn. Als de waarheid wreed voor haar mocht zijn, dan zou zij die nooit te weten komen. Dat mocht haar niet aangedaan worden. Hij zou zoo natuurlijk liegen alleen uit liefde voor haar, dat zij hem gelooven zou. Maar als het eens niet zoo was wat hij dacht en zij ook (daar was hij van overtuigd al had zij met geen woord Bas' naam genoemd), als het eens niet zoo was, hoe gauw zou hij dan straks hier voorbijsnellen om haar haar geluk weer te geven! Hij wilde nu niet slecht over zijn zwager denken voor hij zekerheid had, met alle kracht dreef hij zijn haatgedachten terug tegenover den man, die zijn zuster zoo vernederd zou hebben. Zijn Marianne, zijn koninklijke blijmoedige Marianne . . .

Hij was nu op de Varkensmarkt. Door spelende kinderen heen, langs groentekarren en pratende buurvrouwen gaande, bereikte hij de straat, een korte straat zoodat hij spoedig het

nummer had — acht — Van Wierden, dit was het adres. Hij belde. Twee buurvrouwen die aan de deurposten met de armen over elkaar stonden te praten, keken naar den meneer, die aan den overkant bij van Wierden moest zijn. Ze waar-schuwden een boven-buurvrouw die voor een raam stond. Daar belde bij van Wierden een meneer, geen belastingvent of deurwaarder, maar een echte meneer! Kon je duvel op zeggen als dat niet voor die meid was, bij van Wierden. Zie je, hij ging naar binnen, de deur ging dicht. Hij zou wel een poos blijven. Als hij er straks uit kwam, zouden ze hem opnemen. Van drie huizen aan den overkant gingen de voordeuren open, aan iedere deur verscheen een vrouw, de een om een stofdoek uit te slaan, de ander om te zien of de groentekar aankwam, de derde om den vuilnisbak binnen te halen en eendrachtiglijk gingen zij allen naar de twee conferentières aan den deurpost met het vaste voornemen het gesprek zoo lang gaande te houden tot de gast aan de overzijde weer verschijnen zou.

David had de nauwe trap bestegen en stond nu tegenover Juffrouw van Wierden. Zij liet hem in 't voorkamertje. Schuin opgenomen gordijntjes, gekleurde beeldjes op den schoorsteenmantel, een theeservies onder tullen doekje op een latafel, op de grootere middentafel een rood en zwart tafelkleed, versierd door een wit gehaakte ster, waarop een wit en blauw glazen vaas met gedroogde pluimen, stoelen netjes tegen den muur. David zag dat het er schoon uitzag. De juffrouw zette een stoel bij de tafel.

„Juffrouw is hier . . . Annette Jansen?”

„Die is hier, Meneer”.

„Woont ze bij u?”

„Sedert een maand, Meneer, rond een maand — maar ze is ziek, Meneer, ze ligt boven — wou u 'r spreken?”

„Als 't kan heel graag”.

De juffrouw zeide dat ze eens zien zou of Meneer boven kon komen en ze vroeg, wie ze zeggen kon . . . ?

„Hoogland, Juffrouw”. David dacht er nog over een anderen naam te zeggen, maar Annette zou wellicht van den zijne 't minst schrikken en wie weet, misschien dacht zij wel Dominé Hoogland te zien die in zijn functie overal toegang had. De juffrouw verdween en David had den tijd de talrijke portretten van haar familie te beschouwen, een familie die er zeer op gesteld scheen te zijn zich in groepen, aan tafels met boeken en theeserviezen te doen uitbeelden. Door de witte vitrages achter de schuingeplooiden overgordijnen zag hij de buurvrouwen bij elkaar op de eene stoep in druk gesprek. Een er van hield zijn raam in het oog. „Er wordt op me gelet”, dacht hij. De juffrouw verscheen weer: „Of u maar boven komt. Past u op, 't is wat donker”. David besteg op den tast een tweede trap, de juffrouw die achter hem aan kwam opende een deur. „Hier is 't”.

In 't smalle ijzeren ledikant lag Annette, twee groote donkere oogen zagen David aan. Hij herinnerde zich dien blik van den tijd toen zij bij Marianne diende, maar welk een verandering op dat bleeke gezichtje. Vroeger had hij haar gezien, keurig gekapt onder het coquette kanten strikje, nu lag het donkere haar glad gescheiden om haar hoofd, in twee vlechten langs haar hals.

„Gaat u zitten”, zei de Juffrouw en schoof een stoel aan. „k Zal u maar effe alleen laten”.

„Annette”, zei David, toen zij weg was, „ik kom naar je kijken, uit naam van mijn zuster”.

„Uw zuster, Meneer, mijn Mevrouw?” zeide Annette's heesch geluid.

David knikte. „Zij had gehoord dat je alleen en verlaten was, en zij laat vragen of ze iets voor je kan doen”.

Annette's oogen bleven David aanzien. Het was, dacht hij, of die oogen grooter en grooter werden. De stilte drukte, toch was 't vriendelijk in 't kamertje. De zon scheen door de twee lage ramen op het vloerzeil en een rood versleten kleedje voor 't bed.

„Weet Mevrouw?” vroeg Annette plotseling. Haar geluid scheen moeielijk, maar het klonk nu door 't kamertje als een kreet van verbazing.

David boog zich naar Annette. „Mevrouw weet”, zeide hij zacht, „dat je wegging uit je nieuwen dienst, omdat je een kind verwachtte . . .”

„Anders niet . . . weet Mevrouw anders niets?”

„Anders niets. Annette en het is ook niet noodig dat Mevrouw meer weet. Zij wil alleen dat het je aan niets zal ontbreken, begrijp je me?”

Annette bleef David aanstaren — maar na een oogenblik wees zij met de dunne uitgeteerde hand naar den hoek achter David's rug . . . „Dáar, ziet u maar, daar . . .”

David keek om en zag in den hoek op twee bij elkaar geschoven stoelen een mand staan. Het kindje! Hij stond op en in het korte oogenblik waarin hij de twee stappen deed om de mand te bereiken, was 't of er een golf van gewaarwordingen door hem heen sloeg. Daar in den hoek lag het kind, een schepsel dat niet gewenscht was, dat integendeel gevreesd en gevloekt werd en toch gekomen was, toch, dat daar hulpeloos lag, vragend om verzorgd te worden . . . achter hem een Moeder die den grootsten schat had gekregen welke nu als de grootste schande moest gedragen worden. En van wien was het kind? Hij boog zich over de mand en zag een rond kopje met lang omhoogstaand zwart haar, dicht geknepen oogjes, twee kleine vuistjes tegen het neusje dat er als een rozeknopje boven uitstak. Het kindje lag onder een schoon lakentje en wit wollen dekentje. Het haalde rustig adem. Het was waardig in zijn slaap. Ernstig, majestueus was het kleine, heel kleine menschje, dat daar lag, alsof het over alle kleine begrippen heenademde; geen mensche-lijke verontwaardiging over zijn komst scheen hem te deren. Het kindje ademde rustig, het wilde leven en het was er en het eischte verzorging. David hief zich langzaam op. Hij voelde een grooten eerbied, voor het kindje, voor de moeder, voor 't kleine kamertje, voor den zonnestraal op het vloerzeil . . . Hij ging naar het ledikant terug en zette zich weer op den stoel. Annette's oogen zagen hem aan en David wist niet anders te zeggen dan: „Ik kan dus zeggen dat jij en 't kindje het goed maken. Is 't . . .?”

„Een jongen”, zeide Annette.

Het geleek hem een heiligschennis meer te vragen, dát te vragen wat hij moest weten, wie de Vader was . . . en hij vroeg het andere:

„Heb je 't goed hier? zeker wel?”

„Ja”, zeide ze. „De Juffrouw is lief en 't is er netjes”.

Dat had hij al gezien. „Dus . . . degeen die voor jou en 't kind moet zorgen doet het goed?” Nu was hij een stap nader, nu zou hij misschien hooren . . . maar zij zeide alleen: „Ja, ik heb 't goed”.

„Kan mijn zuster dus niets voor je doen?”

Hij zag een lichten blos op haar wangen komen.

„U moet Mevrouw bedanken, Meneer”.

„Zal Mevrouw je later eens opzoeken?”

Zij rees half op, steunend op de handen, zoodat de vlechten recht naar voren vielen langs het verschrikte gezicht. „Nee, nee, dat . . . mag niet!”

„Waarom mag dat niet, Annette?” vroeg hij, zelf opstaand om haar weer in het kussen te leggen.

„Dat mag niet, dat kan niet”, en Annette omvatte met 'r beide handen David's hand. „Ze mag niet komen, Meneer, ze mag 'm niet zien . . .” en ze herhaalde: „ze mag 'm niet zien”.

„Stil maar, ze zal niet komen, wees maar gerust”, zei hij.

Annette hield zijn hand vast. Hij bleef bij haar staan. Zag dat ze haar oogen sloot en nu weer opende. Ze fluisterde iets. Hij boog zich naar haar over. „Wat zeg je, Annette?”

„U weet alles, is 't niet?”

Hij schudde het hoofd: „Nee, nee . . .”

„Jawel, u weet 't”. Er vloog een kleur over haar gezicht die als een vlam bleef branden onder haar donkere oogen, en haar hoofd dicht bij het zijne brengend, zeide ze: „U weet wie de Vader is”.

Hij zweeg. Hij maakte zacht zijn hand los uit de hare die ze nu slap op het dek liet vallen. Hij zag haar alleen aan en in Annette's oogen zonk de groote zachtheid die uit zijn gezicht straalde, als een weldaad neer en bracht er de nog niet gekende rust, die haar het hoofd ter zijde op het kussen deed leggen.

David wachtte nog even en ging op de teenen heen om haar en het kindje niet wakker te maken.

In het voorkamertje beneden hoorde hij van de juffrouw, die een schoongestroken schort had aangedaan waarvan de stijfcellucht in zijn neus drong, dat Annette en het kind 't goed hadden. Er kwam iedere week een chèque, en als de Moeder beter was zou ze weer werk zoeken en 't kind zou hier blijven.

„En als er ooit in gebreke gebleven wordt of er is iets met Annette en 't kind, dan hebt u hier mijn adres, juffrouw”.

„Dank u wel, meneer”.

Toen hij de deur dicht trok, keerden al de vrouwenge-

zichten op de stoep aan den overkant zich naar hem toe. „As dat de Vader niet is! nou 'n knap postuur. Ze had slechter uit kunnen zoeken, die Juf daarboven”.

„'t Is van de raikdom hoor!” riep de eene die uit het raam hing haar vriendinnen toe. Maar David hoorde dit alles niet. Een straatorgel piepte. „O mon Fernand, tous les bien de la terre, pour être à toi . . .” De galmen dreven hem na tot hij weer de statige huizen van de Prinsegracht zag rijzen.

De tram bracht hem tot dicht bij Marianne's huis, maar hij draalde er binnen te gaan. Zeker zou hij haar alleen treffen, want de Grootouders Brecamp waren vertrokken en Bas was op het kantoor — en zij zou hem naar het resultaat van zijn onderzoek vragen, nu een week geleden begonnen. Hij moest zijn gedachten verzamelen voor hij haar sprak. Zou hij een leugen zeggen om haar voor verdriet te behoeden, of de rechte waarheid die gevaarlijk voor haar kon zijn? Zonder zich er van bewust te zijn liep hij het huis voorbij, sloeg de stille Willemstraat in en stond voor het kantoor. Hij haalde den sleutel uit zijn zak, eenmaal hier wilde hij nog even zien of er brieven voor hem waren. Hij liep regelrecht door naar de bovenachterkamer, uitziende op Marianne's tuin, waar hij werkte en bleef met den knop van de nu geopende deur in de hand stil staan. Mees zat in den lagen cliëntenstoel ter zijde van de schrijftafel.

„Jij hier?” riep David verwonderd, maar hij sloot de deur voorzichtig, ziende hoe slecht Bas er uitzag. Scherpe trekken gingen van den neus omlaag, zijn oogen stonden star, hij zag vaal bleek.

„Ik wacht hier op je, al een half uur”, zei Bas, „ik heb je wat te zeggen”.

David gooide zijn hoed op den kapstok, ging onwillekeurig naar zijn plaats bij de schrijftafel, maar bleef daar staan, bij het venster leunend tegen het houten plint.

„'k Ga morgen onverwacht op reis met de ouwe lui,” zei Bas. „Ze vragen of jij met Marianne zoolang op het huis willen passen en op Grootmama, want oom Piet gaat ook mee. Ik voel me beroerd. Misschien doet me een reis goed. Misschien kom ik beter terug . . . 't is al lang zoo, ik kan niet meer denken, ik ben op . . .”

„'k Wou dat je me vertrouwde”, zei David, „als je me alles zei, zou ik je misschien kunnen helpen”.

Bas zag zijn zwager aan. „Daar valt niks te helpen. Wat bedoel je daar mee?”

„Ik bedoel daarmee dat ik uit de Westerstraat No. acht kom . . .”

Bas vloog op. Hij kwam naar David toe, zag hem aan, stak de handen in zijn zakken, ging weer terug. „Jij . . . weet dus . . .” Hij keerde zich om, zag David aan: „Hoe weet je . . . van wie?”

David wachtte even, toen zei hij: „Dat komt er niet op aan, maar Marianne moet nu natuurlijk gespaard worden. 't Zou haar dood kunnen zijn als ze de waarheid hoorde”. Hij keek den tuin in waar iets glansde van de serre waar zijn zuster misschien gezeten was, maar Bas was weer in den stoel teruggevallen, schopte een papier weg dat uit de prullenmand gevallen was.

„'k Word gestraft, Heere God, 'k word zoo gestraft . . . in jouw oogen ben ik natuurlijk 'n ploert . . . 'k weet 't, ik weet 't, al zeg je niks . . .”

David stond nog altijd recht voor zijn schrijftafel — in z'n oogen was minachting, z'n mond was samengetrokken, hij voelde langzaam den lust in zich opstijgen dien man daar in den stoel te vernielen, hem te slaan met z'n vuist op z'n oogen, op z'n mond, dien mond die Marianne belogen had.

„'k Ben 't misschien ook”, zei Bas schor, „maar . . . ik ben 't niet ineens zoo geworden . . . nee, nee, bij God niet. Ik hield van Marianne toen we trouwden, ik was dol op 'r . . . nog hou ik van 'r”. Hij begon zacht te snikken.

„Bah!” zei David.

„Jij weet niet”, schoot Bas' stem opeens uit, „jij weet niet hoe Marianne soms is, zoo is, dat 'n man zich 'r onderdaan voelt, minder dan zij, dat is onverdragelijk . . . dat kan ze niet helpen misschien, maar 't maakte me dol, en toen ik dacht dat we nooit . . . kinderen zouden hebben . . . toen . . .”

„Zwijg maar”, riep David en gooide de presse-papier, die hij zonder het te weten in zijn hand had genomen, weer op de tafel. „Hou je mond over je zelf. Wat moet er met Marianne, vraag dat liever”.

(Wordt vervolgd).

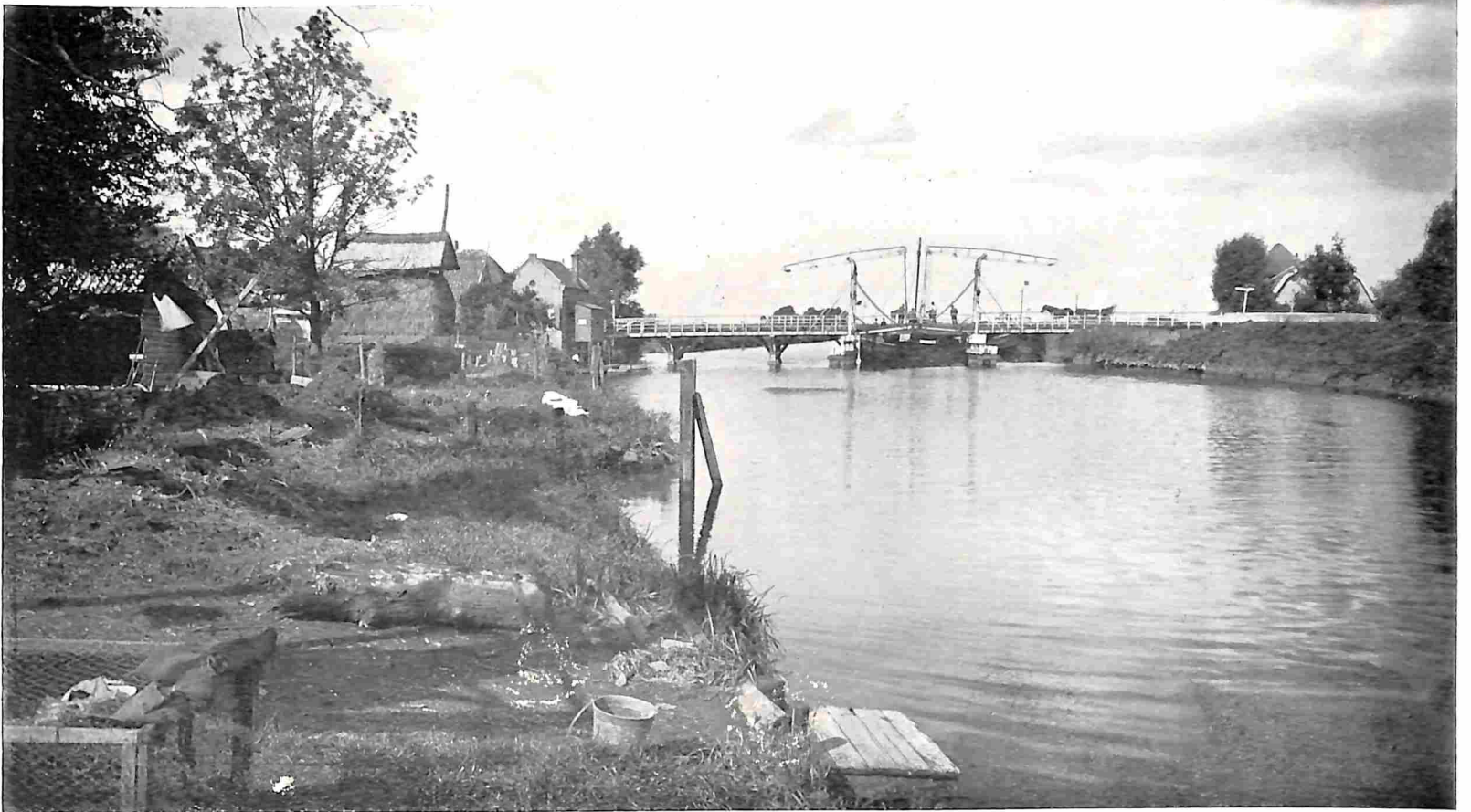

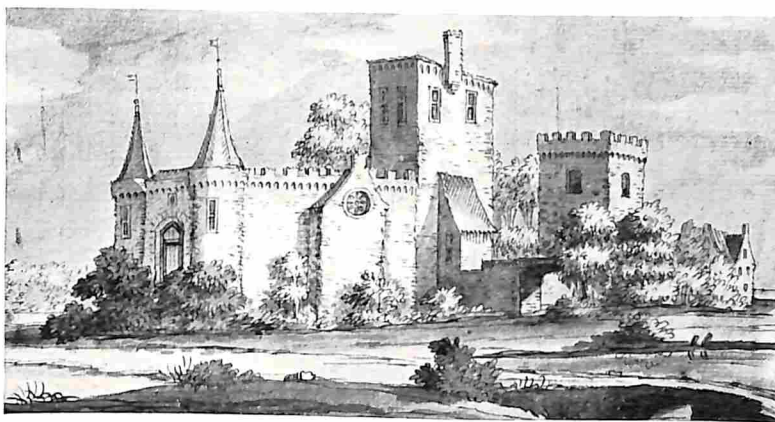
Foto C. Steenbergh.

EEMBRUGGE. DE BRUG OVER DE EEM.

EEMBRUGGE.

WIE het lommerijke Baarn door de Hoofdstraat verlaat, om langs het schilderachtige Tolhuisje naar de Eem te wandelen, zal zeker aangenaam verrast worden door het grootsche, echt Hollandsche poldergezicht, dat zich hier urenwijd als een levend panorama ontrolt. Links ziet ge de torens der Gooische dorpen als op hun teenen staande boven 't landschap uitkijken; rechts volgen die van Eemland en de Veluwe het nieuwsgierige voorbeeld, tot zelfs de „Lange Jan” van Amersfoort inclus. Die ruimte is als een herademing in de wel wat beperkte wereld der Baarnsche bosschen. Na een minuut of tien komt ge aan de Eem zelf, de haven van Baarn, meer bekend als „Baarnsche Dijk”. Zie dat coquette riviertje eens ijdel voorbij kabbelen, om zich ginds weer in alle speelsheid achter 't „ranke ruischende riet” te verbergen. Volgt ge hier bij de haven den smallen straatweg verder, die als een verliefd jongmensch de Eem in al haar kronkelingen nalsuipt, dan bereikt ge na een kwartiertje een klein buurtje, vijf, zes huizen slechts, maar zeer pittoresk gelegen. Geen wonder, dat, een goede dertig jaar geleden, onze jonge Koningin meermalen van Soestdijk uit hier haar rijtuig verliet om met palet en penseel dit schilderachtig buurtje op zijn intieme schoonheid te betrappen. En slaat ge hier bij 't laatste huis rechts den hoek om, — hé! dan staat ge vlak voor de brug, de eenige, die dit speelziek en vrijheidlievend riviertje in haar loop gelieft te dulden. Met haar

ouderwetsche ophaalklappen toovert zij u als 't ware eeuwen terug. Naar tòn, d.w.z. een 4 à 500 jaar geleden, toen hadt gij hier wat anders gezien: de stad Eembrugge. Gij geloof mij niet? Nu, sla dan de oude historie-boeken open en ge zult zien, dat reeds vóór 1300 Eembrugge in 't bezit van stadsrechten was, een eeuw eerder dan Baarn. Ja, het voerde een eigen stadszegel, waarvan ik nog een gipsafdruk bezit, met het trotsche omschrift: „Sigillum civitatis de Eembrugge”, d.i. zegel der stad van Eembrugge. Toen — in de dagen van haar glorie, — bezat de stad een eigen magistraat en een eigen kerk, waaronder zelfs de beide dorpen Eemnes ressorteerden. (Een nauw merkbaar dijkje wijst u nog van hier door den polder naar Eemnes-Binnendijk het aloude, maar thans vergeten „Kerkpad” aan). En als ge dan in die oude tijden de brug over waart, dan verhiel zich daar iets naar rechts, tusschen de wegen naar Amersfoort en Bunschoten, een trotsch kasteel, „het Huis ter Eem” geheeten. Het was de schrik van den omtrek, want wie een misdaad had begaan of wie zijn boeten of schulden niet wilde betalen, werd opgesloten in den kelder „van onsen Huyse ter Eem”, zooals de Bisschop had gelast. Immers het was een bezitting van den Kerkvorst van Utrecht, dàar door hem gebouwd, of later althans aangekocht, om de Eem te beschermen en zoo noodig een oprukkenden vijand den toegang over de Eembrug en verder naar Baarn te versperren. Van dit trotsch kasteel is niets meer over dan die grachten daar in 't weiland, een rendez-vous van onze „Hollandsche nachtegale”. Het huis wordt in de oorkonden voor 't eerst in 1252 genoemd en was toen reeds als strategisch punt van belang. De steden Amersfoort en Utrecht waren meermalen elkanders heftige vijanden. Was nu de slotvoogd op de hand der Bisschopsstad, dan was het kasteel een pistool op de borst van Amersfoort, daar het o.a. allen handel van en naar zee kon afsluiten; en keerden beide steden zich tegen den wetigen landsheer, den Bisschop, wat ook voorkwam, dan zou een Bisschoppelijk gezind kastelein voor beide steden een dreigend gevaar zijn, daar bijv. Holland van de zee uit Eemland kon binnendringen. Een nieuw tafreel ontrolt het jaar 1346 voor ons. Op het Huis zetelt de trotsche Sweder van Uterloo, als eigenaar of slechts als kastelein van den Bisschop, — dat kan ik u niet zeggen. Maar wel weet ik, dat heer Sweder op de hand van Holland is; daarom sluit hij de Eem voor Amersfoort af en laat zelfs de kerk van Eembrugge afbreken, om er zijn kasteel mee te versterken. Maar de

RUÏNE VAN HET HUIS TER EEM OMSTREEKS 1700.
Naar de teekening van J. Stellingwerff in het Rijksprentenkabinet.

Foto C. Steenbergh.

HUISJE TE EEMBRUGGE MET MEISJES UIT HET NABIJ GELEGEN SPAKENBURG.

krijgshafte Bisschop Jan van Arkel verklaart den weerspannigen edelman ten laatste den oorlog (1354). Heer Sweder echter wacht wijselijk een beleg niet af en geeft het slot bij verdrag over. Zoo wordt de Bisschop voor 't eerst of bij vernieuwing meester van het kasteel. Maar de Kerkvorst moet aan de stad Utrecht, die hem zoo goed gesteund heeft, beloven, dat hij nooit iemand anders dan een Utrechtsch burger tot slotvoogd zal aanstellen, die als onderpand voor zijn trouw zelf goederen in het Sticht moet bezitten en die voortaan altijd op het Huis zal wonen. Zoo werd het kasteel voor de volgende eeuwen de officiële zetel van 's Bisschops stedehouder in deze streken: den Maarschalk van Eemland. ☞ Een veelbewogen leven vol van krijgsgescheeu en kanongebulder heeft het slot doorleefd: het was inderdaad geen huis des vredes; beroemde of beruchte legeraanvoerders hebben er het beleg voor geslagen, tot den gevreesden Maarten van Rossum inclus. Ik zal u al die wapenfeiten niet in de herinnering terug roepen; slechts één er van moet u mij toestaan, een unicum in onze historie. Ik had in 1923 de eer een historischen optocht voor Baarn te ontwerpen en dien stoet bij 't defileren voor 't bordes van 't Paleis Soestdijk aan de Koninklijke Familie nader toe te lichten. Welnu, bij het volgende verhaal moest onze Prinses hartelijk lachen om de slimheid van een eenvoudigen boer. ☞ Men schrijft 1629. Frederik Hendrik ligt voor den Bosch, vast besloten het in te nemen. Maar de Spanjaarden doen een inval op de Veluwe, om zoo door 't Gooi naar Amsterdam op te rukken en den Stadhouder tot opbreken van het beleg te dwingen. Reeds geeft Amersfoort zich zonder slag of stoot lafhartig over en de Spaansche bevelhebber der troepen Montecuculi zendt een afdeeling zijner mannen op 't Huis ter Eem af om dit tot overgave te sommeren. Immers, zoo'n vesting in den rug zou hem gevaarlijk kunnen worden, als hij Gooiland binnentrekt. ☞ Maar de sergeant Cloeck, die 't Huis moest verdedigen, had vernomen, hoe snel Amersfoort zich had overgegeven en vermoedende, dat zijn kasteel óók spoedig overgeëischt zou worden, had hij — wat een „onkloeke Cloeck!” — lafhartig met de zijnen het hazenpad gekozen. Dat is een der boeren van Eembrugge te veel (zijn naam is helaas! niet bekend geworden); met zijn gezin, in 't geheel 8 personen groot en klein, trekt hij het verlaten Huis binnen, vast besloten de verdediging op zich te nemen, te meer nu er nog juist op 't laatst uit Naarden 12 man ter versterking aankomen. ☞ De boer laat nu al de achtergelaten soldaten-

mutsen op stokken plaatsen, zóó, dat ze even boven den muur zichtbaar zijn, en gelast bovendien een paar stukken geschut in gereedheid te brengen naast de poort. Zoodra nu 's vijands booschapper op hoogen toon het kasteel opeischt, laat de boer als antwoord het geschut losbranden en de soldatenmutsen heen en weer bewegen. De vijand meent nu met een talrijke bezetting te doen te hebben en keert terug om versterking te gaan halen, een 600 man! Maar in dien tusschentijd verlaten ook de pas aangekomen 12 manschappen het bedreigde huis en blijft onze boer met zijn gezin alleen achter. ☞ Zoo wacht hij de nieuwe sommatie af. In 't gezicht van zulk een talrijke krijgsmacht daar buiten voor de poort begrijpt hij, dat alle tegenstand nutteloos zal zijn, en nu weet hij als een geboren diplomaat een eervol verdrag te sluiten: met krijgsmanser (de vijand zal het geweer presenteren) mag de bezetting 't kasteel verlaten en have en goed meenemen. ☞ In alle haast laadt hij nu op een boerenwagen de kostbaarste meubelen van 't kasteel, neemt dan met zijn gezin er bij plaats en verlaat zoo, tusschen de rijen Spanjaarden door, het kasteel. De vijand wacht intusschen met gepresenteerd geweer nog altijd op de sterke bezetting, maar als deze niet verschijnt, trekt ten laatste een officier op onderzoek uit en ontdekt, welk een poets de boer hem gespeeld heeft. In zijn woede wil hij den slimmerd achterhalen en op staanden voet ophangen, maar zijn manschappen herinneren hem aan zijn gegeven woord, te meer daar er in den boer „een krijgsmanshart stak”. Onze oolijkerd bereikte dus veilig de stad Utrecht, waar hij van de Staten nog langen tijd voor zijn moedig gedrag een jaargeld ontving. De onkloeke Cloeck daarentegen werd met schande gedegradeerd en toen weggejaagd. — ☞ Ja, een woelig leven heeft „de stad van Eembrugge” met haar kasteel gehad en zij is er door ten onder gegaan. Want wat de vijanden nog spaarden of wat na hun vertrek weer werd opgebouwd, viel ten offer aan de woedende golven. Herhaaldelijk drong n.l. de Zuiderzee het land langs de Eem binnen en telkens maakte zij grooter buit. De koster der kerk hebben jarenlang die lijdensgeschiedenis in hun „Kerckeboek” opgeteekend, telkens slechts een paar zinnen, maar die vol zijn van allerlei leed en ellende. Bijv.: „Anno 1570 's nachts na Alderheiligen isser in de kercke een duem (duim) breed water op 't hooge Altair geweest, alzoe dattet in die preedikke verdroncken oock koyen (koeien)”. ☞ Zoo zag de oude stad van Eembrugge langzaam maar zeker, met ieder

deeld te hebben, 203 per man. ☒ Echte Nimrods waren ook de gebroeders Friedrich Wilhelm en Johann van Saksen—Weimar. In één maand (26 Aug.—26 Sept. 1590) doodden zij in het Thuringerwoud 484 herten en reeën: op een najaht (18 Nov.—18 Dec. van hetzelfde jaar) vielen op hetzelfde terrein 251 stuks rood wild en 122 stuks zwart wild, benevens 2 beren. Johann George van Brandenburg ving en schoot in den herfst van 1579 436 herten, 190 hertekoeien, 4 beren, 1363 zwijnen en 150 vossen. ☒ De statistieken zwijgen veelal over hazen, konijnen en vogels, waarmee allermintst gezegd is, dat deze dieren met eenige verschooning zijn behandeld. Op geen enkele tafel ontbraken zij toch. Eén getal spreekt boekdeelen: in October 1720 werden te Leipzig aan de markt gebracht 404.340 leeuwen-
J. D. H. VAN UDEN.

Uit den bloeitijd van Wormer.

WANNEER we in Wormerveer de Zaanbrug overgaan en dan rechtuit loopen, bereiken we al spoedig de Dorpsstraat van Wormer, een plaatsje, dat een kleine 4000 inwoners telt. Het is, zooals we dat zoo vaak in Noord-Holland aantreffen, een langgerekt dorp; voor de wandeling naar het gemeentehuis moeten we tenminste op drie kwartier rekenen¹⁾. Het leven gaat er ver van het geroezemoes der groote steden rustig zijn gang en niets doet meer vermoeden, dat hier een paar eeuwen lang een industrie bestond, die Wormer toenmaals tot een der drukste en welvarendste Noord-Hollandsche plaatsen maakte. ☒ In het laatst der zestiende eeuw vond men hier namelijk een 150 beschuitbakkerijen, wat voorzeker geen gering aantal is! Zij leverden voornamelijk scheepsbeschuit, waarvan ze niet alleen de Hollandsche zeeschepen voorzagen, maar die ook in groote hoeveelheden werd uitgevoerd naar Oost- en West-Indië, Brazilië en andere vreemde landen. Huybert van der Meer bezong dit bedrijf in zijn geboorteplaats aldus: „Een Dorrip sleept syn Oegst tot daer de Son syn loop endt: En daer de Naelde swymt syn tweebackswaer te koop sendt.” ☒ Men bezat in Wormer 70 ventschuiten, die de beschuit naar de binnenlandsche markten, naar Oost Friesland, Hamburg, ja zelfs naar de Oostzee brachten. In het begin der zeventiende eeuw schijnt het aantal bakkerijen reeds verminderd te zijn, we lezen althans, dat er in 1648 nog ongeveer 100 waren, die echter lang geen gebrek aan werk hadden; heel dikwijls kwamen er handen te kort, zoodat men ook vrouwen en meisjes aan den arbeid zette. ☒ Dat deze industrie werkelijk zeer belangrijk was blijkt wel uit het feit, dat er jaarlijks voor 40.000 gulden aan melk en voor 30.000 gulden aan gist verwerkt werd. Er waren in den omtrek 26 korenmolens, die gezamenlijk nauwelijks in staat waren het benodigde meel te malen, zoodat het zelfs verboden werd een of meer molens stop te zetten of af te breken. ☒ In Amsterdam waren twee beschuitmarkten waar het „Wormer Banket” aangevoerd werd. De oudste, reeds uit de 16de eeuw dateerend, bevond zich op den Fluweelen Burgwal tusschen de Oude Doelestraat en de Stoofsteeg, de tweede op de Keizersgracht, tusschen de

Foto C. Steenbergh.

HET TOLHUISJE TUSSCHEN EEMBRUGGE EN BAARN.

Westermarkt en de Leliegracht. Volgens Wagenaar brachten de bakkers van Wormer en Jisp hier „geheele ladingen biscuit of tweebak, in tonnen, ter markte”. Den 25sten Mei 1615 stelde de regeering van Amsterdam zelfs een regeling voor het verkeer vast bij de Varkensbrug en de Melkmarkt, daar dit af en toe belemmerd werd „met Biscuit ende ander Brood, te welck in groote menigte van Wormer, Jisp en andere plaatsen werd ingevoerd”. ☒ Toen men in Wormer ook tafelbeschuit ging bakken, werd de omzet op de beide markten langzamerhand zóó groot, dat de Amsterdamsche bakkers er geducht onder gingen lijden en in 1622 van de regeering gedaan wisten te krijgen, dat het Wormer gebak in plaats van iederen Maandag slechts eens in de veertien dagen mocht worden aangevoerd, tegen een schadeloosstelling van 3800 caroli guldens. Ook werd men verplicht lid te worden van het Amsterdamsche bakkersgilde. ☒ Een aardige bijzonderheid, met de Wormerbakkerijen in verband staande, is de volgende: Misschien herinneren enkele oud-Amsterdammers zich nog wel, dat sommige spekslagers vroeger een uithangbord hadden met het opschrift: „In de Wormer of in de Beemster Varkens”, hetgeen een aanbeveling voor de kwaliteit van het vleesch inhield. Men meste namelijk in Wormer de varkens met de zemelen van het graan der bakkerijen en toen nu de smaak der Amsterdammers bijzonder op dit varkensvleesch viel en er meer geld voor betaald werd dan voor ander, besloot de regeering der stad het van een bepaald stempel te voorzien, gelijk dit geschiedde met de Leidsche lakens en de Haarlemsche zijden stoffen. ☒

Foto C. Steenbergh.

HUIZEN TE EEMBRUGGE.

1) Over dit raadhuis werd een en ander geschreven in „Buiten” jaargang 1919 bldz. 552.

Na den grooten bloeitijd der bakkerijen is de achteruitgang langzaam maar zeker gekomen, waarschijnlijk het gevolg van hevige concurrentie van andere plaatsen, doch ook van het verval van den overzeeschen handel. We vinden vermeld, dat er in 1796 van de 150 bakkerijen nog maar 8 over waren. Wagenaar schrijft: „dat de Bakkers te Amsterdam zich zoo sterk hebben toegelegd op het bakken van smaakelijke Biscuit, dat de Wormer Biscuit allengskens hare agting verloor heeft, en de Maandagsche biscuitmarkten, van tijd tot tijd afgenomen, en eindelijk geheel verdweenen zijn.” ☒ Een overlevering verhaalt, dat een der predikanten van Wormer zich het ongenoegen der gemeente op den hals had gehaald, daar hij met de dochter van een pachter over het gemaal te Amsterdam huwde. Toen hij kort daarop een andere standplaats kreeg, wist hij zijn schoonvader zóó tegen zijn vroegere gemeenteleden op te zetten, dat deze door zijn invloed bewerkte, dat de Wormer bakkers in Amsterdam van bepaalde voorrechten werden uitgesloten en een verhoogd marktgeld moesten betalen. Dit zou ten slotte tot het algeheele verval hebben geleid, maar bewijst, of het op waarheid berust of niet, dat de Amsterdamsche markten een belangrijk afzetgebied vertegenwoordigden. ☒ Een zeer merkwaardige herinnering aan den bloeitijd van Wormer, de eenige die de bakkerijen zelve overleefd heeft, was de „Beschuitbakkerstoren”, ook wel „Beschuitstoren” genaamd, die zich midden in de Dorpsstraat vlak aan de wegsloot verhief, doch helaas in 1896 gesloopt is. In welk jaar hij gebouwd werd is niet zeker, maar de klok, die een middellijn van 82 c.M. had, droeg het randschrift: Soli Deo Gloria. Henricos Moeurs. Me Fecit 1620. Ook op een gevelsteen aan de oostzijde, den Hollandschen tuin voorstellende en met den naam Pieter Cornelisse Oome, komt dit jaartal voor; we zouden dus allicht kunnen aannemen, dat toen de bouw of de voltooiing heeft plaats gehad. ☒ Over de oorspronkelijke bestemming van dit bouwwerk zijn de gevoelens verdeeld, sommigen geloofden dat men eenvoudig in het Westen van het uitgestrekte dorp een klokstoren met uurwerk oprichtte, omdat men zoo ver van de kerk verwijderd was. Over het algemeen beweerde men echter, dat de toren gebouwd werd voor, of door de beschuitbakkers, daar de klok 's morgens geluid werd als de ovens aangemaakt moesten worden en weer 's middags om zes uur, wanneer de vuren gedoofd werden. ☒ Dit was zoo geregeld in het jaar 1604¹⁾ met het oog op het brandgevaar, en wie zich hier niet aan hield werd gestraft met een geldboete, zooals we lezen in het: Extract uyt te Rolle gehouden tot Wormer, op ten 20 December anno 1605.

„Schout en Keurmeesters van Wormer, Eysschers, contra: Gerrit Syboutsz. ende Adriaan Rensz, Gedaeghdens, Backers te Wormer.

Alsoo Schepenen hebben verstaen, uyt den mondt van Pieter Maertsz., Keurmeester tot Wormer, dat die voorsz. Backers op den eersten December 1605, lestleden, hare ovens noch meest vol broodts hadden, des avonts na die klokke ses uren, ende nae dat die klokke geluyt hadde, contrarie Schepenen keure, daerover zy Gedaeghdens by den voorsz. Keurmeester syn bekeurt: Soo condemnren Schepenen, die voorsz. Gedaeghdens in de volle boete van tien Kennemer ponden, ende compenseren die kosten om redenen.” Dergelijke bekeuringen, die voorkomen in het Groot Privilegie en Handvestenboek van Kennemerland, vinden we ook nog vermeld in de jaren 1623 en 1643. ☒ Behalve de zooeven genoemde oostelijke gevelsteen bezat de Beschuitstoren er nog drie, namelijk

een aan de noordzijde boven den ingang, Prins Maurits voorstellende en daarboven een met diens wapen en den naam: Dirck Jacobsz. Die Ruyter. Aan de westzijde het wapen van Wormer met „het gebonden hoofd”¹⁾ en onderschrift: Willem Gerritsz. — In de jaren 1804 en 1805 werd het steenen gedeelte van een ander houten bovenstuk voorzien, waardoor de toren een heel wat eenvoudiger aanzien verkreeg; de afbeelding toont hem ons in die nieuwe gedaante. ☒ Dat men er in Wormer vroegere eigenaardige gebruiken op nahield, blijkt uit het volgende: Wanneer een jongmensch uit een der naburige dorpen verkeerend zocht met een Wormersche schoone, werd dit alleen dan toegestaan, wanneer hij 's avonds de jongelui in de herberg tracteerde op een paar flesschen wijn. Verkoos de pretendent zich hieraan te onttrekken, dan werd hij gedwongen achter den Beschuitstoren om te gaan, hetgeen voor hem beteekende tot aan zijn hals door het water van de nu juist

niet bepaald frissche wegsloot te loopen. Er is mij een geval bekend, dat de minnaar, toen hij zijn meisje ging vragen, zich maar vast met een dikken knuppel gewapend had, daar hij zich in geen geval aan een der beide gebruiken wilde onderwerpen! ☒ Tegen het einde der vorige eeuw was de toren zeer bouwvallig geworden, het steenen gedeelte helde naar den Oostkant ongeveer 22 c.M. en naar het Zuiden 15 c.M. over, bij een torenhoogte van 14 M. De spits was in zeer slechten staat en dreigde er af te vallen, zoodat onmiddellijk ingrijpen noodzakelijk was. De restauratiekosten werden geraamd op 1000 gulden, terwijl een nieuw uurwerk, het oude was geheel versleten, 600 à 700 gulden moest kosten. Dit alles ging de financieele krachten der gemeente te boven; er werden nog pogingen aangewend om subsidie van de regeering of bijdragen van belangstellenden te verkrijgen, maar dit alles liep op niets uit. ☒ Den 16den April 1896 v.m. 11 uur werd het monument in „het Wapen van Wormer” publiek voor amotie verkocht en werd het eigendom van een Haarlemsche firma voor 450 gulden; kort daarop bezat Wormer geen Beschuitbakkerstoren meer. . . Sic transit gloria mundi! — Slechts de vier gevelsteenen zijn bewaard gebleven, de gemeente behield ze in eigendom en men kan ze thans nog bezichtigen bij een bezoek aan de Zaanlandsche Oudheidkamer te Zaanwijk.

A. W. FRANCKEN.

DE „BESCHUITBAKKERSTOREN” TE WORMER, AFGEBROKEN IN HET JAAR 1896.

Uit Siam, het land van den witten Olifant.

GEEN dier heeft ten allen tijde en overal een zóó machtigen indruk op de menschen gemaakt als de Olifant. Niet alleen aan den eigenaardigen, van alle diervormen zoozeer afwijkenden en aan een ieder bekenden lichaamsbouw van dezen kolos der Afrikaansche en Indische tropen-wildernis, doch vooral ook aan zijne verstandelijke vermogens, die door sommige onderzoekers zelfs tusschen die der menschen en der menschen worden gesteld, is het te danken, dat de Olifant van oudsher met het geestesleven der bevolking nauw verbonden is geweest en dat hij bij de oude Indiërs als het symbool der hoogste kennis gold. Rijdt niet Indra, de hoogste Godheid der Indiërs, op een witten olifant, Airavana, die te voorschijn kwam, toen de Goden aan het karnen der Melkzee bezig waren? Wordt niet Ganesa, de God der Wijsheid, met het hoofd van een Olifant voorgesteld? En moeten de groote en als bij den olifant tegen den schedel aanliggende platte oorschelpen met sterk verlengde oorlel, die ons bij Boeddha-beelden opvallen, niet symbolisch te kennen geven, dat voor Hem, die de grootste

1) Vóór 1604 werd er dag en nacht door gebakken, vier tot zeven keer per etmaal, terwijl men van dat jaar af tot de oprichting van den Beschuitstoren de kerkklok luidde.

1) De beschrijving van dit wapen vindt men in „Buiten” jaargang 1919 bladz. 552. Opmerkelijk is, dat het hoofd op het dorpswapen „en face” en op den gevelsteen „en profiel” voorkomt.

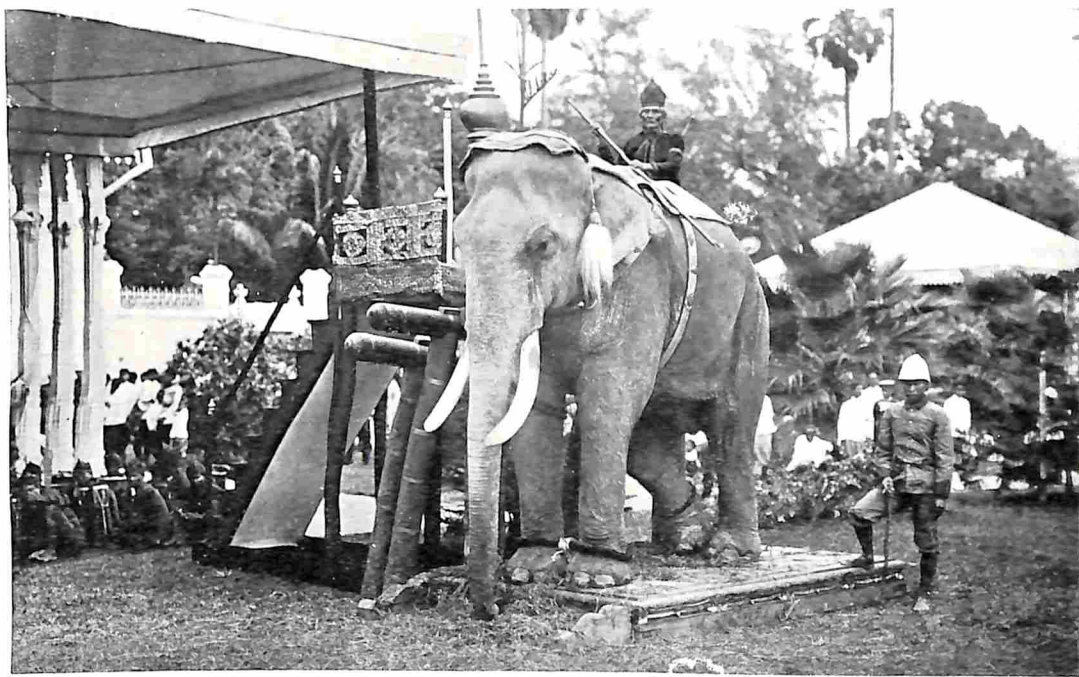
wijsheid bezit, niets van hetgeen in het Heelal geschiedt, verborgen kan blijven? Voor de Boeddhisten, die den Witten Olifant als een incarnatie der vier opeenvolgende Boeddha's beschouwen, is het laatstgenoemd verband duidelijk. ☞ Aan geen enkel dier blijft dan ook de herinnering bij het volk zóó lang voortleven, ook zelfs in streken, waar de olifant reeds in den tijd van meerdere geslachten terug verdreven of uitgeroeid is. Ja, wij kunnen nog verder gaan, want zelfs bij de nakomelingen der Afrikaansche neger-slaven, die eeuwen geleden naar Suriname en elders in West-Indië zijn overgebracht, staat het groote dier der Afrikaansche wildernis nog steeds in hooge eere, zooals hunne dierenfabels en sprookjes ons

leeren, die in het leven van den Neger een zoo belangrijke plaats innemen, en waarin hij den Olifant nog herhaaldelijk laat optreden, terwijl andere Afrikaansche dieren daarin gaandeweg voor aanverwante dieren der West-Indische fauna hebben moeten plaats maken. ☞ Doch het merkwaardigste voorbeeld der volksvereering van den Olifant is zeker wel hetgeen jaren geleden te Paramaribo, Suriname's hoofdstad, voorviel, toen een circus, waarin men ook een olifant liet optreden, er voorstellingen kwam geven. De geheele negerbevolking liep toen uit, om haar geliefden Asaw te zien; en voor den eigenaar leverde deze vereering geen windeieren op, want dagen achtereen zorgde het neger-element voor het onderhoud van den kolos, die zich vooral de rijkelijk uitgedeelde bananen goed liet smaken. ☞ Is deze algemeene hulde aan een dier, dat in het zieleven van het voorgeslacht een zóó belangrijke plaats heeft ingenomen, en bij het volk nog steeds is blijven voortleven, niet minstens even treffend als de cultus van den Olifant bij de oude Egyptenaren — waaraan nog op indrukkende wijze herinnerd wordt door de 65,000 kilo's zware graniet-sarcophaag op het dooenveld van Sakkarah, die het heilige dier voorstelt en die wij zeker het grootste monument mogen noemen, dat ooit aan een dier gewijd is geworden — of als zijne vereering door de volgelingen van Boeddha, van welke de schitterende beeldhouwwerken der door hen opgerichte tempels, zoowel in Indië als op Java en elders, ons zoo herhaaldelijk blijk geven? ☞ Dat in Siam, waar Boeddha's leer zoovele aanhangers telt en waar witte exemplaren van verschillende dieren in hooge eere staan, omdat men er geloof, dat zij de opperheeren hunner soort zijn, de Witte Olifant voor heilig wordt gehouden, is vanzelfsprekend. De titel van Siam's koning luidt zelfs: Heer van den Witten Olifant. ☞ Het is er echter, zoo min als elders, waar de olifant thuis hoort, niet gemakkelijk, een wit exemplaar machtig te worden. Men mag echter bij den olifant niet van wit spreken in de beteekenis, die wij er ten opzichte van witte konijnen, witte muizen en andere z.g. albino's aan hechten. De witte exemplaren, die, evenals bij vele andere diersoorten, bij den olifant zeer zelden voorkomen, maken hier n.l. niet den indruk van albinisme, zooals bij andere dieren, die deze eigenschap van kleurloosheid vaak bezitten. Zij zijn slechts hier en daar wat lichter dan anders getint. Enkele malen vond men witte vlekken op de ooren. Sommige schrijvers spreken van een witachtigen glans op sommige deelen, zooals bijgaande afbeelding van een prachtexemplaar laat zien. ☞ De uiterst geringe beharing van den kolos, die zich op het lichaam tot dun geplante, sterk afgesleten haartjes bepaalt, verklaart ons het alles behalve witte uiterlijk van „witte” olifanten. Toch mogen wij zulke exemplaren enkele malen als echte

EEN BIJEENGEDREVEN KUDDE OLIFANTEN, DE MENAM RIVIER DOOR-TREKKEND.

albino's beschouwen, want van een exemplaar, dat E. Bock in 1881 in Bangkok zag, zegt hij, dat het over het geheele lichaam een doffe roodachtige tint had, en dat over den rug witte haren dun verspreid stonden. De iris van het oog, die tot de doorslag gevende eigenschappen van zuivere albino's behoort, had een dof-napelsgele tint. ☞ Dit dier werd in een voor zijn tijdelijk verblijf opzettelijk gebouwden stal gedurende twee maanden behandeld, teneinde de booze geesten, die zich in zijn lichaam mochten hebben gevestigd, te verdrijven. Nadat de priesters de zekerheid hadden verkregen, dat van het wonderdier geenerlei booze machten meer konden uitgaan, werd het naar het terrein van het Koninklijk paleis overgebracht. Hier werd het heilige dier op een verhooging aan een zijner achterpooten aan een witten paal vastgemaakt, en naast het platform een rood bord opgehangen, waarop in gouden letters het volgende getuigschrift te lezen stond: „Een olifant van fraaie tint; haar, hoeven en oogen zijn wit. Hij is in lichaamsbouw volmaakt, en heeft alle kenteekenen zijner voorname afkomst. De kleur der huid is die der Lotus. Een afstammeling van den Engel der Brahma's. Hij is door de macht en den roem des Konings voor Zijnen eeredienst Zijn eigendom geworden. Hij is als een kristal van de hoogste waarde. Van alle olifanten is hij de hoogste in rang. Hij is een bron van de macht om regen te verwekken. Hij is even zeldzaam als het reinste kristal van onovertreffbare waarde.” — ☞ In Engelsch Indië, op Ceylon en in Siam zijn beroemde olifantjagers, die bijzonder bedreven zijn in het vangen van olifanten, teneinde deze in den dienst der menschen te stellen. Dit bedrijf, dat veel doorzicht, ervaring en onverschrokkenheid vereischt, gaat van vader op zoon over. Daar de afbeeldingen, welke bij dit artikel zijn opgenomen, voornamelijk betrekking hebben op de vangst van een

EEN FRAAIE WITTE OLIFANT.

geheele kudde olifanten, zal hier slechts deze vangwijze ter sprake komen. Maar deze levert ook het meest verheven jachttafereel op, dat men zich denken kan, en dat niet slechts voor den volbloed jager is weggelegd, doch dat van een hooge tribune door vorstelijke personen en verdere genoodigden rustig kan worden gadeslagen. „Hoe is dit mogelijk,” vraagt men zich af, „daar het er somtijds op aankomt, een kudde van 50—60 in de grootste opwindende verkeerende olifanten in te sluiten.”

De hiervolgende beschrijving eener vangst van 64 olifanten herinner ik mij jaren geleden gelezen te hebben. Zij was afkomstig van een olifantenjager uit dien tijd, en had betrekking op een insluiting dezer zeldzaam groote kudde op den verjaardag van Engeland's Koningin Victoria, die samenviel met den verjaardag van een der beroemdste olifantenjagers. Kort te voren waren er berichten ontvangen van een ongewoon groote kudde, die zich ophield niet ver van den rand van het gebergte en het laagland. De bekendste olifantendrijvers kwamen onmiddellijk bijeen, om de beste plaats te kiezen, waarheen de kudde zou worden heengedreven en waar de omheining zou worden opgericht, die de talrijke diergevaarten zou moeten verzwelgen. Een groote menigte mannen en jongens werd voor den dag der vangst aangenomen, die, gewapend werden met stokken, geweren en van de meest uiteenloopende geraas-

makende voorwerpen werden voorzien. Aan den voet van het gebergte had men in der haast een 4 meter hooge, cirkelvormige omheining van palen aangelegd, die een ruimte van ongeveer 30 M. doorsnede omsloot. Aan de zijde van het hooger liggende terrein was in de omheining een 4 M. breede ingang opengelaten, die door een zware valdeur gesloten kon worden en van welks randen twee steeds verder van elkander verwijderde palissadenrijen een honderdtal meters bergopwaarts waren aangelegd, alzoo een wijde trechter vormende, waarin men de kudde moest zien binnen te drijven. De tribune, van waar de genoodigden het ongewone schouwspel eener worstelende menigte olifanten, die een voor een de cirkelvormige omheining binnengedreven werden, konden gadeslaan, was recht tegenover de opening in de omheining opgericht. Het spreekt van zelf, dat voor het omsingelen eener zóo groote kudde een talrijk personeel noodig is, wiens taak het is, de kudde steeds dicht naar de trechteropening te drijven, waarbij van stokken, geweren en allerlei lawaai-makende voorwerpen gebruik gemaakt wordt. Naarmate de om de kudde getrokken cirkel kleiner wordt, kan het vrijkomende volk de beide palissadenrijen beklimmen, om met de omsingelaars de dieren steeds dieper den trechter in te drijven, die ten slotte met een worstelende olifantenmenigte zóo geheel gevuld is, dat schier elke ruimte door olifantenvleesch ingenomen wordt. Slechts zelden heeft een lid der kudde den moed, uit de wijde trechteropening het bosch in te vluchten, daar met petroleum gedrenkte takkenrijen achter-eenvolgens worden aangestoken, zoodra zij door den troep overschreden zijn. Plotseling is het nu, alsof een schok door de olifantenmenigte vaart, veroorzaakt door het vooruitschieten van den vorsten olifant in de omheinde ruimte, waarin zich een aantal tamme olifanten bevinden, die de woestelingen tot kalmte moeten brengen. Nadat het eene dier na het andere in de vangplaats gedreven is, tot de laatste de opening in de omheining gepasseerd is, wordt de zware

valdeur achter de kudde neergelaten, waarna alle aandacht geschonken kan worden aan het kalmeeren en de voeding der gevangenen, en aan het vervoer naar de plaatsen, waar men ze, hetzij als werkdieren, hetzij voor andere doeleinden, gebruiken wil. In Siam, het land van den Witten Olifant, komen, dank zij de bescherming, die de wilde olifant van de zijde der Regeering geniet, nog groote kudden olifanten voor, die der zelden meer dan honderd stuks tellen. Hoewel deze kudden in de bergachtige streken vrij rondzwerven, mogen zij toch niet als wilde dieren beschouwd worden, daar zij onder toezicht van den Staat staan, en niet gejaagd mogen worden. Slechts op feestdagen van het Koningshuis wordt een groote drijfjacht op de olifanten gehouden, waarvan het doel is, een groote kudde uit het gebergte naar de niet ver van Bangkok, de Hoofdstad en de Residentie van den Koning, gelegen stad Ayuthia of Ajudja, de voormalige hoofdstad van het Rijk, te drijven, en in een groote kraal bijeen te verzamelen. Zooals een der afbeeldingen laat zien, moet de bijgedrevene kudde de rivier Menam doorwaden, om de kraal der op een eiland in deze rivier gelegen stad te kunnen bereiken. In de kraal worden de beste exemplaren uit de kudde gekozen, deze, door een lijn om een der pooten te werpen, gevangen, om daarna getemd te worden en er de verzameling der „Koninklijke Olifanten” mede te verrijken¹⁾. Na deze keuze worden de overige

leden der kudde weér de kraal uitgedreven en vrijgelaten, om bij een volgend feest van het Koningshuis misschien andermaal, hetzij tijdelijk, hetzij voor goed gevangen te worden. Bij de aankomst der gevangenen in de kraal is het Vorstelijk Huis tegenwoordig en het volk stroomt bij zulke gelegenheden uit den omtrek stadwaarts, om het boeiende en altijd nieuwe schouwspel gade te slaan. De bij het volk diepge-wortelde eerbied

HET VOORUITDRIJVEN VAN EEN KUDDE WILDE OLIFANTEN, NAAR DE STAD AYUTHIA.

voor den Olifant doet de voorspelling zeker niet al te gewaagd schijnen, dat, wanneer de mensch, die zooveel wat schoon en belangwekkend in de natuur is en wat blijvend genot schenkt, vernietigt, ook de weinige hedendaagsche overblijfselen der rijke Slurfdierfauna van het Tertiaire Tijdvak geheel zal hebben uitgeroeid, de heilige Witte Olifanten in Siam nog steeds vereerd zullen worden en dat de getemde olifant als werkdier zijne zoozeer op prijs gestelde diensten nog steeds zal blijven verrichten.

H. v. C.

Van Roofgaw, den sluwen Ulk.

7)

DOOR H. E. KUYLMAN.

(Slot).

HALF versuft bleef de rat even in elkander gedoken zitten, doch toen de hond haar opnieuw naderde, was ze gereed om te vechten voor haar leven, want ze voelde, dat het daarom ging. Hektor zag dat de rat niet bang voor hem was, voelde onwillekeurig, dat zijn spel nu ernst was geworden en een oogenblik weifelde hij. Hektor zou echter zijn afkomst niet verloochenen. Daar zijn grootouders en ouders steeds behoord hadden tot den besten stam van bunzinghonden, die onversaagd, op bevel van hun meester een wild zwijn zouden hebben aangegrepen, kon ook

1) Een dezer witte olifanten werd zeer onlangs naar Londen gezonden, waar hij eenigen tijd de logeergast van den „Zoo” zou zijn. De begeleidende Hindoe verzette zich tegen de overbrenging van het heilige dier naar Londen per vrachtauto, zoodat het den 40 kilometers langen weg te voet moest afleggen.

Hektor, spruit van deze edele soort, niet laf zijn en met een valschen grauw schoot hij toe. Maar de rat was ook opgesprongen en voordat de hond kon toebijten, ontmoette hij reeds zijn tegenstander, die scherp krijschend zich aan zijn kop klemde. Een stekende pijn in zijn ooghoek deed Hektor even teruggaan, maar toen greep hij toe en het weeke lichaam tusschen zijn tanden voelende, was het voor hem een wreed genoegen dat leven te vernietigen. Met moorddadigen wellust sloot hij zijn sterke kaken, beet nog eens en nog eens toe, totdat de rat slap en levenloos tusschen zijn tanden hing. Toen wierp Hektor zijn buit op den grond en over zijn ruigen en bemodderden snoet gleed als 't ware een glimlach, een triomfante lijke trek over zijn eerste overwinning. . . . .

Met één gebaar van zijn scepter had de machtige wintervorst een einde aan het kleunfeest gemaakt. Toen op een kouden vriesnacht een mistige morgen volgde, eene fijne motregen neerdreinde en hemel en aarde vergrauwde, begonnen de bladeren te vallen, werden vertrapt op den modderigen bodem, en stierven na hun glorie een smadelijken dood. Na enkele dagen klaarde de lucht en toen uit het nevelig grauw de aarde weer zichtbaar werd, het oog verruimd kon rondblikken, was alles veranderd. De takken der boomen en struiken waren kaal geritst, de mooie, bewolkte herfsthemel verstarde in een effen blauw en het zuidoosterwindje, eertijds zoel en zacht, was nu scherp en koud.

De winter had zijn intocht gedaan . . . . .

Roofgauw was ook veranderd. 't Scheen of hij breeder en grooter was geworden. Dat was in werkelijkheid ook zoo. Nu prijkte hij in winterkleed, een dikke, harige vacht beschermde hem tegen de koude. Glanzend glad vlijde de zwartbruine pels over rug en zijden, een kostbaar bezit, waarvoor Roofgauw zou moeten strijden om het te behouden, want jager en strooper begeerden den buit te bemach-

tigen en menig oog speurde verlangend naar de prenten, die de bunzing bij zijn tochten door de sneeuw, achterliet. Het leven in het griendland was zoo goed als gestorven, en Roofgauw trok naar de boerderij, waar hij onder den hooiberg een warme woning maakte. Hij was uiterst voorzichtig en deed zijn best om zijn tegenwoordigheid zoo goed mogelijk te verbergen. Roofde hij een kip of eend, dan was het nooit een bewoner van de boerderij, waar hij huisde. Zelfs zeer ver haalde hij zijn voedsel en overdag waagde hij zich zelden of nooit buiten. Op maanlichte nachten echter greep de jachtlust hem aan, dan voelde hij den hartstocht van het jagen groeien bij het lengen van de schaduwen en als in 't Oosten de vuurroode bol van de nachtgodin boven de kim verscheen, dan sloop hij voorzichtig naar buiten en begon zijn doodengang. 't Was hem dan niet genoeg om slechts in zijn levensonderhoud te voorzien. Maar dan moest hij zich uitleven, aan zijn moordlust den vrijen teugel laten. Kwam hij in deze stemming toevallig in een kippenhok terecht, dan moordde hij, totdat zijn kaken moede waren en de aanbreekende morgenstond hem dikwijls in zijn werk stoorde. Dat zijn daden de aandacht trokken, spreekt vanzelf, en dikwijls volgde men zijn breede sporen, welke den vervolger vertelden, dat het een baas van een bunzing was. Altijd echter verloor de jager het spoor, voordat hij de plaats had bereikt, waar zijn prooi huisde, en ongestraft heerschte Roofgauw over het lage land, waar, langs de nu geketende slooten, de knotwilgen met hun oude gezichten over detroostlooze vlakke blikten.— „Koest toch

hond, stil toch, houd den bek, je maakt den jongen wakker met je gekef”, zoo sprak Hannes tot Hektor, toen hij in den helderen vriesnacht de deur van zijn woning zachtjes opende en met den hond naar buiten ging. Hektor had het plan van zijn meester echter begrepen en 't was hem onmogelijk zijn blijdschap te verzwijgen; hij moest keffen, al had de baas hem ook bont en blauw geslagen, wat deze echter niet zou doen.

Hektor ging met Hannes op jacht, zou met hem achter den ulk jagen, welke zoo lang reeds van zich had doen spreken. De hond had reeds dikwijls proeven van bekwaamheid afgelegd, was, na zijn gevecht met de waterrat, een onverschrokken aanvaller geworden. Vrees kende hij niet en met taaie volharding volgde hij het spoor van het roofdier, totdat hij het ten laatste had opgespoord en het hem meestal als belooning van zijn arbeid, ten prooi viel. De prenten konden eenige dagen oud zijn, een regen of sneeuw bui de lucht er van verzwakt hebben, maar de neus van den hond was zoo scherp dat hij het spoor wist vast te houden en zijn meester bracht naar de plaats, waar zich de buit bevond. Voor Hannes was de hond onbetaalbaar en menig goed bod van bunzingjagers had hij reeds afgeslagen. En nu gaan zij weer op jacht in den bloed-prikkelenden nacht, waar allerlei geheimzinnig geritsel en geschuifel de spanning verhoogt. Over het met sneeuw bedekte land, over de in ijs geketende slooten,

door de ritselende twijgen van het griendveld gaat het, steeds verder, naar het gebied, waar Roofgauw huist. Deze heeft ze al lang hooren komen, alleen weet hij nog niet, dat het hem geldt. Wanneer hij echter den neus in de koude lucht steekt, ruikt hij den hatelijken geur van mensch en hond en voelt hij het gevaar, dat deze medebrengen. Een oogenblik weifelt hij om zich diep in zijn hol onder den hooiberg te verstoppelen of een andere schuilplaats te zoeken

HET DRIJVEN VAN DE OLIFANTEN-KUDDE IN DE KRAAL VAN AYUTHIA. EEN DER DIEREN WORDT GEVANGEN, DOOR HET EEN SLINGER OM DEN ACHTERPOOT TE WERPEN.

en dan kiest hij het laatste, want hij weet wel, dat de lucht, die in het hol hangt, dat dagelijks door hem bezocht wordt, het eerst zijn vijanden tot zich zal trekken. Daarom sluipt hij nu langs het huis, kruipt door de dikke palmhaag, gaat over het boerenkoolland en verdwijnt dan onder een stapel rijshout om aan de andere zijde weder te voorschijn te komen en zich te verbergen in het klimop, dat het tuinhuisje zomer en winter in een groen kleed steekt . . . . .

Steeds hooger is de maan geklommen en haar bol-rond gezicht blikt glimlachend over de witte wereld onder haar. Over het sneeuwvlak dansen haar stralen, tooveren sprankelende diamanten op het hard getreden pad, flonkeren over het melkwitte bomijs der slooten, dartelen over den ijsspiegel van de plassen, waar de sneeuw hoog opgewaaid tegen de rietstengels ligt en schilderen met bekwame stift, schaduwval en licht. . . . .

Met den neus over den hard bevroren grond rent Hektor vooruit. Het spoor is nog warm, en daarom gemakkelijk te volgen, door de palmenhaag gaat 't, door het boerenkoolland naar de houtmijt, altijd achter den bunzing, de begeerde prooi. Hier zijn de prenten zóó versch, hangt de lucht zóó zwaar, dat de hond in zijn hartstochtelijke opwinding zich niet langer kan bedwingen en in schel gekef uiting geeft aan zijn verlangen om het gevecht te beginnen. Woest trekt hij aan de takkenbossen, drukt den neus diep in het hout en snuift met welbehagen de lucht van zijn vijand op. Nu komen zijn meester en de boer, die door het gerucht wakker ge-

worden is, ter hulpe en vlug wordt de houtmijt uit elkander geworpen, opdat de hond den bunzing zal kunnen bereiken. Hoe groot is echter de teleurstelling als het werk op niets uitdraait en Hektor blijkt zich vergist te hebben. Ook de hond is een oogenblik van zijn stuk gebracht, is den draad van de vervolging kwijt en loopt verwaasd rond. ☼ Maar waarom staat hij nu opeens stil, steekt den neus vooruit, spitst de ooren en haalt diep adem alsof hij de lucht die hem tegemoet komt, wil proeven? Hektor heeft het spoor weer gevonden, 't is wel onzichtbaar voor het oog, maar voor hem is 't de draad, die hem verbindt met de plaats, waar zijn vijand is. ☼ Dan vliegt hij vooruit, wringt zich in het groen van het priëel en voor zijn baas begrepen heeft, wat Hektor wil, is de vervolging reeds in vollen gang. Met een wijden sprong is Roofgaw uit het klimop geschoten, verdwijnt onder een stapel planken en glijdt dan omzichtig in den schaduwrand langs de schuur weg naar den slootoever. Doch Hektor houdt het eens weergevonden spoor vast en steeds meer opwindend wordt de jacht.

☼ Roofgaw voelt, dat het om zijn leven gaat en wendt al zijn sluwheid aan om mensch en hond te verschalken. Nu gaat het over het weiland. Roofgaw wil beproeven het oude hol in het griendland te bereiken. De grond is hard bevroren en de hond zal werk hebben hem daar uit te graven. Maar Hektor zit hem vlak op de hielen en juist als de bunzing onder een hek doorschiet, grijpt de hond toe om echter met een grauw terug te deinzen en den kop in de sneeuw te drukken. ☼ Roofgaw heeft gebruik gemaakt van een machtig wapen. Met kracht heeft hij den hond de stinkende olieachtige vloeistof, met welk verdedigingsmiddel moeder natuur hem begiftigd heeft, in het gelaat gespoten en walgend, vol afgrijzen, met het scherp bijtend vocht in de oogen, tracht de hond zich er nu van te bevrijden. ☼ Nu heeft Roofgaw een goeden voor-sprong op zijn vervolgers en hij laat den tijd ook niet voorbij gaan. Met een snelheid, welke men hem niet zou toekennen, vliegt hij op de korte pootjes over de weide en snelt over het ijsvlak van een sloot. Slechts behoeft nu nog maar een stuk land over-

gestoken te worden om het reddende hol te bereiken; maar Hektor heeft zich intijds hersteld en woester dan eerst vervolgt hij den vluchteling. Reeds heeft de hond de sloot bereikt, weifelt geen oogenblik om over het melkwitte ijs te volgen, maar nauwelijks heeft hij zijn voorpooten er op gezet of een geluid als een van verre afgeschoten kanon laat zich hooren. Het groeit, komt nader en voor Hektor den overkant heeft kunnen bereiken, zakt met dof gedonder het bomijs over de geheele lengte van de sloot in en glijdt de hond naar beneden in het modderig water. Niet voordat zijn meester hem ter hulpe is gekomen wordt hij uit zijn benarden toestand bevrijd en kan hij zijn jacht voortzetten. ☼ Als hij, het spoor volgend, eindelijk bij het hol komt, is Roofgaw reeds naar binnen geslopen en ligt nu diep in de aarde te rusten van den opwindenden wedren om het leven. Hij lacht om de pogingen van den hond om het hol uit te graven, hij voelt zich hier veilig en de vermoeidheid overmant hem een oogenblik zoo, dat hij de oogen sluit en even insluimert. ☼ Maar dan schrikt hij wakker, de aarde trilt, en een krachtige slag op den hard bevroren bodem doet hem opspringen. Het gewroet en

gegraaf houdt aan en krachtiger wordt het geluid boven Roofgaw's kop. ☼ Voor de spade van Hannes moet de harde aarde wijken en vol verwachting staan de boer en Hektor toe te kijken, de laatste gereed om toe te grijpen als de bunzing zich mocht vertoonen. Deze is echter in 't geheel niet van plan zich te laten zien en tracht zelfs door graven zich dieper in de aarde te verschuilen. Maar sneller dan zijn nagels kunnen arbeiden, volvoert Hannes het werk. Steeds nader komt hij en als het hol een weinig opwaarts loopt, zegt hij: „Nu moet hij er aan gelooven; Hektor, pas op, laat hem niet weer schieten”. ☼ Roofgaw graaft, wat hij kan, steeds dieper wil hij, met den doodsangst in het lijf spant hij zich ontzettend in om maar zoo ver mogelijk zich van zijn vervolgers te verwijderen. Boven hem hoort hij hoe de hond met waren wellust de lucht opsnuift die warm en prikkelend uit het hol komt en hoe hij in een hartstochtelijk janken uiting geeft aan zijn begeerte

zijn vijand te vernietigen. Nogmaals gebruikt Roofgaw zijn verdedigingsmiddel en een walgelijke lucht verspreidt zich door het hol. De hond geeft er echter niet meer om en woest rukken zijn tanden stukken aarde weg om maar sneller op te schieten. En Roofgaw graaft om zijn leven; wat geeft hij er om of zijn nagels scheuren en de teenen bloeden, als hij maar vooruitkomt! Met zijn scherpe tanden bijt hij wortels en vezels door en graaft maar verder totdat plotseling de aarde wijkt, en een schemerig licht de zwarte donkerde verdrijft. Verschrikt staakt de bunzing een oogenblik zijn arbeid en trekt zich even in het hol terug; het naderend geluid boven hem jaagt hem echter weer op en omzichtig loert hij nu naar buiten. Boven hem ziet hij een ijsvlak, dat in wijde bocht over de sloot hangt, onder hem is het water, dat langzamerhand gezakt, de ijslaag ongeschonden hangen liet van oever tot oever. ☼ De stralen der maan dringen zwakjes door de ijskorst en een bleekblauwe glans verlicht deze vreemde wereld, die Roofgaw nog een levenskans geeft. En deze grijpt dadelijk toe en als de heete adem van den hond over zijn glanzend haar strijkt, glijdt hij weg onder het melkwitte bomijs, dat beschermend zijne broze laag over hem uitspreidt. ☼ Roofgaw snelde zoo hard hij kon, weg; nu

eens moest hij door het modderige, ijskoude water zwemmen en dan weer kon hij langs den benedenoever zijn weg vervolgen. Ruischend streken de rietstengels langs zijn vacht, wijde lischpollen versperden hem den weg, of verborgen hem een oogwenk, en het ritselend gerucht van een vluchtend waterhoentje, dat zich hier gedurende den nacht verscholen had, joeg hem de stuipen op het lijf en deed hem nog sneller gaan. En dat was zijn geluk, want achter hem verhief zich een huilend gejank, het hartstochtelijk gekef van Hektor, die zich wederom zijn prooi zag ontglippen, toen hij de kaken reeds opende om haar te grijpen. ☼ Juist toen Roofgaw een zijnsloot insloeg, altijd nog vluchtende onder het beschermend ijsvlak, kroop in aanzwellende golving een geluid achter hem aan, dat hem een doodelijken angst gaf. Donderend met doffen klank, brak achter hem het witte ijs en bedekte het spoor, dat Roofgaw had achtergelaten. Toen deze een uur later in een hollen knotwilg doodelijk vermoeid insliep, kroop Hannes verkleumd in bed, zonder Hektor gestreeld te hebben. En over de dorre, troostlooze vlakke blikten de knotwilgen, in hun verweerd gelaat een weten van vele dingen...

GEVEL VAN EEN HUIS AAN HET MAARLAND
TE BRIELLE.

AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING „HENDRICK DE KEIJSER”.